

Almanack

För Skott-Året,

Efter vår Frälsares Christi Födelse,

1752.

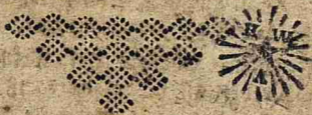
Till GÖTHEBORGS Horizont,

Eller 57 grad. 42 min. Pole-högd, och 24 lfd. mid.
Meridian-sildnad Wester om Upsala Observator,

Utgifwen

Efter Hans Kongl. M:ts nådigste stadgande

Åf Dess Wetenskaps Academi.

Exemplaret säljes håstat och flurit för 2. öre S:mt.

Stockholm, tryckt af PET. J. NYSTRÖM.

Förmörkelser

Blifwa Inge i Månan; Men i Solen blifwa tvåanne, af hvilka

Den första sker den 2 Maji, och blifwer för of ofynlig; men är mycket stor och total i Östra America och hafwen der omkring; tager sin begynnelse wid Solens upgång, väster om Sonomoniska Darna, passerar linien wid 257 Longituds graden; wisar sig wid middagstiden i bugten af Panama; går sedan ut åt Mexicaniska och derifrån öfwer stora Westerhafwet och Hesperiska Darna. Uphörer kring Erda-udden på Afrika. De som segla sydväst derifrån, så se Solen gå ned, aldeles befriad ifrån halfskuggan; sedan Förmörkelsen för hela Jordklotet warat 5 timar och 16 minuter.

Den andra som är ringformig, tilldrager sig den 26 Oktober och blifwer öfwen för of ofynlig. Han börjar synas uti bugten af Bengalen, emellan Ceylon och Sumatra; går öfwer Nordra delen af bemänte S, södersta kusten af Malacca, tvärt öfwer Borneo, æquinoctialen, wid 124 Longituds graden, samt öfwer Darna syd-öst derifrån. Slutet sker uti Oceano Pacifico, sedan den påskat påskan i 6 timar.

Undere

Underrättelse om Jordnerg eller Mergel och des nytta i Åkerbruket.

En ibland de många orsaker, som hit tills hafwa legat i vägen för Landtbrukets upkomst här i Sverrige, har varit brist på Gödsel eller sådana ämnen, som antingen sielswetkena Säd och Wårter til söda, eller åtminstone bidraga at göra Jorden fruktbar: ty vårt land är i sig sjelf merendels nog mager, samt mycket tvungit af vår kalla luft, så at jormänen ei gifwer särdeles Wårt, om han icke blir underhjelpyt genom arbete och Gödsels påförande. Erfne Hushållares förnämsta omsorg består derföre der uti, at föröka godheten på allt sätt, eller eljest göra en mager jord bördig. Der til hafwa vörte Landtmän i de sednare åren funnit många utvägar, och deraf beffent sig med stor nytta.

Åker-Jorden är förnämligast af två slag. Den ena, hvilken förfarenheten wisar wara den bästa, som bär ännogaste Säd och minst står felt, består af en lerblandad mylla. Lycklig är den som en sådan Jordenmån äger. När den wäl hafdas, är hon frukostig på Wårter. Om Leran är mycket hård, är hon dock swår at bruka, ty hon är seg i wåta år, men i torra så hård, at kolvorna med mödda kunna sönderbuktas; Detta kan dock förbättras genom Sands,

Sands, lös Myllas och Gödsels påförande, hwar af den styfwa Leran öpnar sig, blir lös och lemnar Sädens och Gräs, rötterna bättre frihet at söka sin näring.

Den andra och här i riket måst allmänna slags Akerjord, är mager Sandblandad Mo: Jord och lös Mylla, hwilken wäl somliga är gifwer god Säd, men får dock oftast felt. At förhjelpa sådan Jord til mera bärighet, tyckes wäl wara det naturliggaste at utträffa det genom Lerans påförande. Men all Lera är ej der til lika tjänlig. Den så kallade Mergel, Lera eller Jord, Mergen är här til sunnen wara den bästa. Ty fast denna Lera ej sjelf gifwer Växterna någon föda, emedan ingen Säd kan wara i någon Lera, som ej är blandad med Mylla; bereder hon dock Jorden och löser henne, förtager syra, som är ohälsosom för alla nyttiga Växter, håller jorden jämnare suchtig, binder Sanden och den lösa Mo: jorden och förvandlar hånne til den drägtiggaste Akerjord. Jord, Mergen gör dock icke Akeren hård och swår at bruka, såsom annan Lera, ty han är af den art, at han icke hårdnar wid torkningen, utan faller sönder til et fint mjöl, hwilket täcker Akeren och qwarhåller den nöddiga wätskan för rötterna. Utli stark wäta blir han ej seg, utan lika som smälter. När man tillika göder Akeren på wanligt sätt, gör Mergen at fetman längre qwarhålls, som eljest snart us-

ullatas eller förtorkas. Är alltså Jord, Mergel et ibland de härliggaste medel at förbättra större delen af våra magra Akrar. Utlänningarna, besynnerligen Frans: och Angels: Männerna hafwa länge wetat bestäna sig deraf, at tillkynda sina Akrar all möjlig fruktbarhet, hwarofre och hos dem hwar och en som hafwer tillgång til sådan Lera, anser den för en stor skatt. Der emot hafwe wi här i Sverige, allt tills för några få År sedan knapt wetat at här finnes sådan Mergel, mycket mindre har någon warit omtänkt at nyttja den sammat til sin Akers uphjälpande. Emedan man dock nu genom sittigt sökande och många rön sunnit, at jämwäl här å de bästa orter finnes Jordmergel af bästa slaget, samt desnytt wid Akerbruket då den rätteligen lämpas och blandas, är otroiswelagtig, wil man korteligen gifwa anledning at låra kiänna detta ämne, samt wisso huru det skal sökas och brukas.

Jordmergel är et slags Kalk: eller Kritaktig Lera, som på många ställen ligger hwarstals, på allahanda djup under Jorden, helst under ångar, Sumpige orter, wid afhållande sidor af backar, wid bäckar och Strömmor samt under Sand: Moar, ja och sundom under högder, fast han der plågar ligga något djupare. Han fins och på Sjöbotnar, hwar han med dertil gjorde redskap kan uphåntas. Han

Han pågår stundom ej ligga öfver en aln djupt under Gräsvallen, men ofta går han til några alnar djup. Sjelfwa Ler-hvarfvet är ej heller alltid lika mågtigt, utan håller ibland ej en half aln, men ibland en, til två alnar och mera. Färgen är åtfyllig, brun, blå eller hvitaktig. Han kännes gemenligen ganska fet och sliprig emellan fingrarna, och har såga Sand uti sig. När han någon tid legat öppen för regn och frost, smälter han sönder. Då man bläddror der utur, men strax der på begynner Jordmårgen at klossa sig i klifvor och omsider aldeles söndersmälta samt tillika at grunla vatnet, desse kännetekn äro dock ej aldeles tillräckelige at källa Mergel isfån andra Leror. Det enda osvikeliga och visse faste profvet är, at han fräser med alla sura vätskor, såsom Stedvatn, Ättika och Citronsaft, men starkast med den förstnämde. När man derföre under dikande, Brunnars och Källars gräsvalde eller med jordboren, råkar på någon ler-staka, som kännes fet och sliprig samt fri för Sand då den tuggas mellan tänderna, han må vara af hwad färg han wil, så lägg et stycke deraf at torfas under taf, drop sedan derå en droppe Stedvatten eller annat surt som nämdes: börjar då droppen snart at fräsa och skumma sig, lika som han solit på hett järn

ik det Mergel, och då har man råkat et godt fynd. Sänder det så at ingen fräsning derå åstadkommes med Ättika eller Citronsaft, utan allenast med Stedvatten, så är Jordmårgen swag, men twert om stark, om en droppe Ättika gör derå nog fräsning. Desutan kan man af fräsningens mer eller mindre häftighet, dömma om Jordmårgens bättre eller sämre godhet. Har man ej Stedvatten eller något annat surt för handen, så tag några blad af den Lera man misstänker och lät den ligga i luft en några Wånader eller et helt År, om man wil vara rätt säker: finner man då, at den genom regn och vinders föboden sönderfallit och multnat, men ej klibbat och åter sammanbakat sig af regn och Sommarhettan, utan marare mera uplost sig såsom til fint mjöl, så är det Mergel.

Wil man med lit efterspana om Jordmerg någorstådes finnes på ens egor, bör man hafwa en Jord-borr, hwar medelst mycket moda spares. En sådan borr är mycket nyttig uti Landt-hushållningen, at förfara hwad godt finnes under Jorden: och derföre wore önskeligt at åtminstone en sådan finnes i hvarje Sotn, at hwar och en sinne nottja honom af Sotnboerna, som åkundade. En sådan borr eller Masfware som allenast ännas at försöka Jordmåner, är intet dyr eller kostsam. En Sotns Gård, som sedt Modellet, kan lätt göra en der efter. Beskrifning der på är gifwen uti Kongl. Wet. Acad. Handl. för år 1740, pag. 224 och de följande: samt uti Sten Bihrnsons trogna Bonda-läro om Jordmerg. pag. 25.

Såst påst wil Gud skal underrättelse meddelas om Jordmergens nyttigande wid
Höfverbruket.